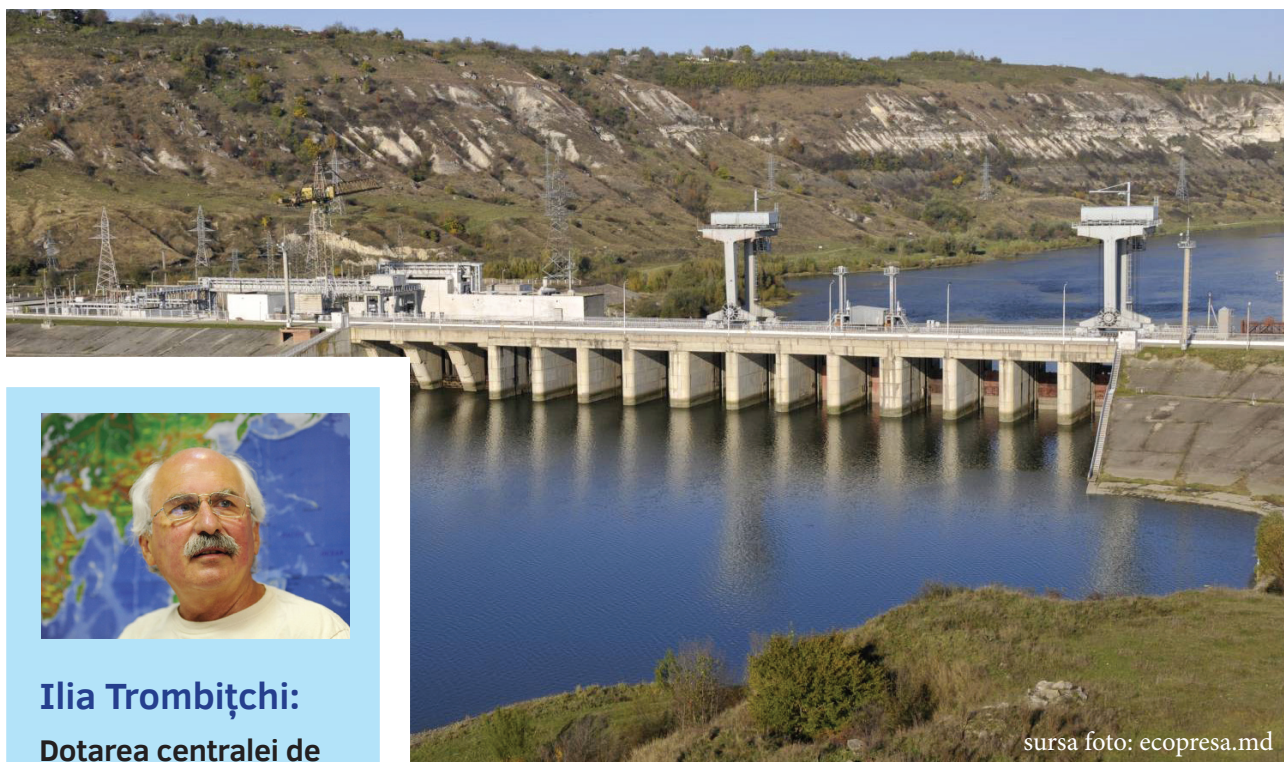

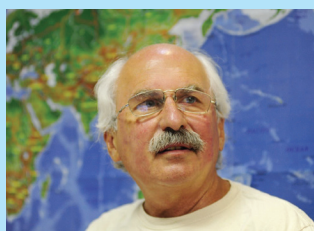
BULETIN INFORMATIV

nr. 2 | 2019

sursa foto: ecopresa.md

Ilia Trombițchi:

Dotarea centralei de la Dnestrovsk cu alte trei turbine va afecta situația ecologică a râului Nistru și alimentarea cu apă a populației

pag.4

Cadrul legal, privind transpunerea Acordului de Asociere, intrat în vigoare în ianuarie 2019

pag.8

Bomba ecologică de pe râul Nistru

cu
ceas

Problemele de mediu nu constituie, cu unele excepții, subiecte de discuții majore în spațiul public al Republicii Moldova. De regulă, acestea devin subiecte de analiză în cazurile în care sunt conexe confruntărilor politice sau există probleme grave care afectează direct calitatea

vieții cetățenilor. Drept urmare, suntem printre statele cu cel mai mic grad de împădurire din Europa, iar râurile mici sunt poluate și nu pot fi folosite pentru irigare sau consumul de apă. Situația se agravează în pofida acțiunilor organizațiilor neguvernamentale care trag alarma

în privința situației catastrofale din domeniul mediului.

Unul din puținele subiecte de mediu care se află în atenția opiniei publice de mai mulți ani se referă la problema dezvoltării complexului hidroenergetic nistrean de către Ucraina. Acest subiect este prezent în spațiul public în special după instalarea de către Ucraina a trei turbine imense în perioada 2009-2015 care a determinat scăderea debitului și a nivelului râului Nistru. În 2015 și 2016 cota Nistrului a scăzut până la punctul în care a pus în pericol alimentarea cu apă potabilă a locuitorilor municipiului Chișinău. Riscul de agravare a situației este și mai mare din cauza intenției autorităților din Ucraina de a instala alte trei turbine la Centrala Hidroelectrică de acumulare prin pompă (CHEAP) din cadrul complexului hidroenergetic nistrean și de intenția de a construi alte șase hidrocentrale pe cursul superior al râului Nistru conform programului de dezvoltare a hidroenergeticii până în anul 2026 adoptat de executivul ucrainean în 2016.

Este firesc să ne întrebăm de ce s-a ajuns în acest punct în care circa două milioane de consumatori riscă să se confrunte cu grave probleme de alimentare cu apă potabilă. De ce autoritățile moldovenești au admis ca lucrurile să degereze atât de mult încât Nistrul este amenințat să se transforme într-o mlaștină în mai multe secțiuni?

Cercetarea acestei probleme nu a oferit un răspuns concludent. Unele persoane intervievate, care cunosc acest domeniu, ridică din umeri, dând de înțeles că ar fi existat unele interese înguste și, drept urmare, nu au fost luate măsurile necesare pentru a solicita părții ucrainene să respecte interesele noastre. În urma discuțiilor avute cu experți naționali, a fost exprimată și părerea că negociatorii noștri nu au fost consecvenți în procesul de negocieri, fiindcă nu au ținut cont de realizările echipelor precedente. Cu alte cuvinte, de fiecare dată, când se schimba puterea politică, echipa nou creată nu cuprindea experți care au participat la negocieri, astfel încât memoria și experiența istorică nu era păstrată.

Probabil, cel mai supărător motiv exprimat este că, uneori, echipa de negociatori nu ar fi fost suficient de bine pregătită la diferite întruniri organizate cu partea ucraineană. Acest motiv contrastează foarte mult cu concluzia mereu invocată de experții naționali că reprezentanții de la Kiev sunt un partener dificil în procesul de negocieri. Prin asta, înțelegem că vecinii ucraineni au un scop bine definit, pe care îl urmează cu strictețe, folosindu-se de slăbiciunile autorităților moldovenești.

De exemplu, de ce demarcarea frontierei și definirea raporturilor de proprietate în regiunea barajului de la Dnestrovsk nu a fost detașată de problema demarcării frontierei în localitatea Giurgiulești? Reiese că negociem de două ori pe aceeași problemă. Protocolul interguvernamental din 1998 abordează la pachet porțiunea de autostradă din regiunea localității Palanca și a porțiunii de teren de la Giurgiulești. Republica Moldova a transmis în proprietate Ucrainei sectorul de autostradă Odesa-Reni în regiunea localității Palanca a Republicii Moldova, precum și sectorul de teren, prin care trece acesta, iar ultimul stâlp al frontierei de stat în preajma localității Giurgiulești la ieșirea liniei de stat moldo-ucrainene pe malul Dunării nu a fost instalat. Instalarea acestuia este condiționat de partea ucraineană de demarcarea din regiunea barajului de la Dnestrovsk. De ce subiectul demarcării frontierei de stat este subiectul discuției Comisiei moldo-ucrainene pe probleme comercial-economice, unde problema demarcării este discutată la pachet cu proprietățile moldovenești din Ucraina?

Revenind la problemele legate de situația ecologică a râului Nistru, trebuie de utilizat toate instrumentele internaționale care există pentru a proteja interesele noastre în acest caz. Ambele state, Republica Moldova și Ucraina, au semnat Acordul de Asociere și Tratatul Comunității Energetice cu Uniunea Europeană și care conțin mai multe directive care se referă la protecția mediului sau au o legătură directă cu infrastructura hidroenergetică existentă și cea planificată de Ucraina în amonte pe Nistru. Negociatorii noștri trebuie să folosească acest instrument

pentru a determina autoritățile ucrainene să respecte angajamentele pe care le au față de politicile de mediu în conformitate cu Acordul de Asociere și Tratatul Comunității Energetice. Putem spune că, datorită rolului important al societății civile din Republica Moldova, autoritățile moldovenești au internaționalizat acest subiect.

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului din Moldova a adresat Ambasadei Suediei o solicitare de finanțare a unui studiu privind impactul social și ecologic al Complexului Hidroenergetic asupra râului Nistru, precum și asupra construcției a șase centrale hidroelectrice. Ambasada Suediei a acceptat cererea și a acordat finanțare studiului prin intermediul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

A existat, de asemenea, o scrisoare comună a prim-miniștrilor Moldovei și Ucrainei către Comisia Europeană, care solicită sprijin pentru

evaluarea stării ecologice actuale a râului Nistru. Răspunsul UE din mai 2018 a reiterat obligația de a transpune și de a pune în aplicare normele UE în acest domeniu. Pe lângă aceste măsuri, autoritățile moldovenești trebuie să dea dovadă de maximă transparență în procesul de negocieri și să implice activ societatea civilă în discuțiile ce țin de funcționarea complexului hidroenergetic nistrean. O astfel de abordare ar consolida pozițiile de negociere ale autorităților moldovenești.

Există îngrijorarea că, fără un plan bine definit și acțiuni consecvente, aceste măsuri ar putea fi neglijate de partea ucraineană care vorbește deja de implicarea capitalului chinez în dezvoltarea infrastructurii hidroenergetice de pe Nistru. Din acest motiv, considerăm că una dintre prioritățile de bază al noului guvern, indiferent de culoarea lui politică, ar trebuie să fie problemele ecologice ale râului Nistru.

Veaceslav BERBECA

sursa foto: newsmaker.md

Ilia Trombițchi:

Dotarea centralei de la Dnestrovsk cu alte trei turbine va afecta situația ecologică a râului Nistru și alimentarea cu apă a populației

Creșterea capacității centralei de la Dnestrovsk prin utilizarea acesteia cu încă trei turbine va afecta întregul curs al Nistrului. "Acest lucru va agrava și mai mult situația ecologică a râului și va afecta alimentarea cu apă a populației care depinde de acest bazin hidrografic, dacă nu vor fi asigurate regimuri mai favorabile pentru mediu", susține Ilia Trombițchi, președintele Asociației Internaționale Ecologice a Păstrătorilor Râului „Eco-TIRAS”.

În noiembrie 2018, în spațiul public a apărut informația despre intenția companiei Ukrhi-

droenergo SA din Ucraina de a construi alte trei turbine la hidrocentrala de la Dnestrovsk. Ce înseamnă acest proiect pentru situația ecologică a râului Nistru?

Construcția celor trei turbine la hidrocentrala de la Dnestrovsk va solicita creșterea nivelului apei cu circa 7,5 metri în lacul tampon (o porțiune a căruia se află pe teritoriul Republicii Moldova) pentru a asigura funcționarea Centralei Hidroelectrice de acumulare prin pompare (CHEAP) care ar urma să fie dotată cu cele trei turbine despre care s-a menționat. Această

inițiativă, pentru a fi realizată, necesită arendarea a circa 19,22 hectare din teritoriul Moldovei, un teren aflat lângă barajul Naslavcea, necesar pentru lucrările de lărgire și adâncirea bazinului tampon pe malul drept al Nistrului.

Dacă acest plan va fi implementat, atunci întregul curs al Nistrului de jos va fi afectat de fluctuațiile de deversare a apei, dacă nu va fi stabilit un regim strict de funcționare a complexului hidroenergetic. Dezvoltarea CHEAP în perioada 2009-2015 a însemnat punerea în funcțiune a trei turbine care constituie cauza secetei hidrologice periodice a râului Nistru și scăderea debitului de apă.

Problema este amplificată și de faptul că Centrala Hidroelectrică – 2 (care, de asemenea, se află parțial pe teritoriul Republicii Moldova) a fost construită inițial cu scopul de a controla oscilațiile de deversare a apei. Acest fapt prevedea acumularea apei atunci când volumul creștea și eliberarea acesteia când nivelul scădea. Regimul de funcționare a fost schimbat la începutul anilor 2000 și centrala a început să producă energie electrică, fără a ține cont de nivelul apei în Nistru. Acest lucru nu este prevăzut de Regulile pentru Funcționarea complexului hidroenergetic din 1987, care nu au fost schimbate încă din timpul sovietic. Această abordare a produs schimbări negative în ecosistemul Nistrului de jos.

În consecință, dezvoltarea CHEAP va agrava și mai mult situația ecologică a râului Nistru și va afecta alimentarea cu apă a populației care depinde de acest bazin hidrografic, dacă nu vor fi asigurate regimuri mai favorabile pentru mediu.

Cum s-a ajuns în această situație? De ce autoritățile de la Chișinău au fost pasive în perioada în care vecinii ucraineni au dezvoltat nodul hidroenergetic de pe Nistru ?

Trebuie de menționat că acest proiect a fost lansat în perioada sovietică când deciziile se luau de funcționarii de partid fără efectuarea unei analize de impact. De asemenea, trebuie de remarcat că cele mai importante instrumente internaționale de protejare a mediului

au fost dezvoltate ulterior lansării și dezvoltării acestui proiect hidroenergetic.

În anii '90 ai secolului trecut, Republica Moldova la inițiativa ONG-ului nostru, a inițiat elaborarea și adoptarea unei Convenții pentru bazinul râului Nistru. În 1997 a fost semnat la Kiev un Memorandum de înțelegere între Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale al Republicii Moldova și Ministerul Mediului și Resurselor Naturale din Ucraina privind cooperarea moldo-ucraineană în domeniul folosirii durabile și protecției bazinului râului Nistru. În sfârșit, după ani de negocieri cu implicarea organizațiilor internaționale, în noiembrie 2012 la Roma a fost semnat Acordul dintre Guvernul Republicii Moldova și Cabinetul de miniștri al Ucrainei privind colaborarea în domeniul protecției și dezvoltării durabile a bazinului râului Nistru. Partea ucraineană a ratificat acest document abia în 2017, după instalarea celor trei turbine la CHEAP și după ce Guvernul Ucrainei a adoptat Programul de dezvoltare hidroenergetică până în anul 2026, program care prevede construirea a șase hidrocentrale pe cursul superior al Nistrului.

Acest nod hidroenergetic, mă refer în special la Centrala Hidroelectrică – 2, a fost prevăzut inițial să fie folosit inclusiv în scopuri de irigare. Ulterior, Ucraina a revizuit conceptul de funcționare, modificând proiectul barajului pe care-l controlează acum în întregime. Problema demarcării frontierei de stat în baza documentelor de delimitare a barajului Centralei Hidroelectrice – 2 este subiectul unei lungi discuții cu partenerii ucraineni. Acest subiect este în atenția comisiei mixte moldo-ucrainene de demarcare a frontierei de stat dar și a Comisiei mixte interguvernamentale moldo-ucrainene în domeniul cooperării economice și comerciale.

În prezent se negociază un proiect privind regulile tehnice de exploatare a complexului hidroenergetic din Dnestrovsk. Ce ar trebui să conțină un astfel de document pentru a garanta exploatarea cursului de apă de pe Nistru fără prejudicierea ecosistemului și condițiilor de alimentare?

Fiind interesat de lărgirea acestui nod hidroenergetic, Kievul încă în 2008 a inițiat negocierile privind acordul bilateral pentru funcționarea acestuia, care prevedea darea în arendă a circa 19,22 hectare din teritoriul Republicii Moldova. Ținând cont de problemele de mediu și de frontieră, aceste negocieri au fost de lungă durată și până acum nu sunt finalizate. Pentru a reglementa momentele tehnice, a fost propusă elaborarea noului regulament al funcționării complexului hidroenergetic, proiectul căruia a fost prezentat de partea ucraineană la sfârșitul lui 2017.

Chișinăul a reacționat prin propunerile sale la proiectul regulamentului pentru a garanta un regim mai prietenos pentru mediu. Acesta include condițiile Chișinăului care în prezent sunt discutate de către ambele părți. De exemplu, Moldova solicită stabilirea unui flux minim al Nistrului pe parcursul întregului an, precum și un flux ecologic de primăvara și parametrii acestuia, pentru a fi în conformitate cu legislația Uniunii Europene, care este reflectată și în Acordul de Asociere cu UE.

Consider că oferirea în arendă a celor 19,22 hectare solicitate de partea ucraineană fără garanțiile de respectare strictă a tuturor condițiilor pentru mediu ar lipsi Republica Moldova de un instrument important de a influența sau de a controla aspecte importante ce țin de situația ecologică a râului Nistru precum și debitul de apă pe cursul său inferior, deoarece statul nu are alte instrumente de a influența asupra situației.

Republica Moldova și Ucraina au semnat Acorduri de Asociere cu UE care prevăd implementarea legislației europene în domeniul mediului. În ce măsură ar putea fi utilizat acest instrument în cazul complexului hidroenergetic nistrean?

Într-adevăr, Acordul de Asociere cuprinde mai multe directive pe care ambele părți trebuie să le implementeze. Din păcate, unele directive foarte importante, cum ar fi cele care se referă la evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului sau la evaluarea

strategică de mediu, nu pot fi aplicate în cazul complexului hidroenergetic de pe Nistru, deoarece a fost planificat și construit până la intrarea lor în vigoare. Deși ambele state au transpus parțial Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului și Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului, aceste norme nu pot fi aplicate unei construcții deja realizate. Dar cea de-a doua directivă cât și Protocolul Evaluării Strategice asupra Mediului sunt perfect aplicabile programului Ucrainei de a construi șase hidrocentrale pe cursul superior al Nistrului.

Oricum, există alte documente europene care trebuie invocate în raport cu partea ucraineană atunci când vorbim de folosirea durabilă și protecția bazinului râului Nistru. Voi numi doar Directiva 2000/60/CE privind cadrul de politică comunitară în domeniul apei sau Directiva 79/409/CEE privind conservarea păsărilor sălbatice care se referă la calitatea apei destinată inclusiv consumului uman dar și la măsurile de conservare a păsărilor sălbatice, deoarece nodul hidroenergetic are impact asupra câtorva zone umede de importanță internațională a Moldovei și Ucrainei.

Care ar fi soluția, din punctul Dvs. de vedere, pentru acest subiect?

Din păcate, starea Nistrului se înrăutățește. Situația este complicată și din cauza că în anul 2016, Kievul a adoptat un program de dezvoltare a hidroenergeticii până în anul 2026 care prevede, printre altele, extinderea CHEAP și construcția a șase centrale hidroelectrice în cursul superior al Nistrului, în zona de câmpie a râului. Ținând cont de istoricul evoluției complexului hidroenergetic de pe Nistru și interesele economice care stau în spatele acestor proiecte de dezvoltare a acestui complex, există temerea că partea ucraineană va implementa aceste proiecte cu acordul tacit al autorităților de la Chișinău.

Dacă autoritățile de la Chișinău vor lua decizia de a da în arendă cele 19,22 hectare de teren pe care le solicită partea ucraineană, trebuie de făcut tot posibilul pentru a salva starea ecologică a râului Nistru. Această înțelegere ar trebui să prevadă:

- renunțarea Ucrainei la planurile sale de a continua construcția cascadei centralelor hidroenergetice pe Nistru;
- stabilirea în Acordul regulilor tehnice privind exploatarea complexului hidroenergetic nistrean a regimului debitelor de apă minime asigurate pe Nistru în diverse perioade ale anului;

- Identificarea unui mecanism de compensare pentru pierderile cauzate de funcționarea nodului energetic nistrean, numite și servicii ecosistemice (apă potabilă, pește, servicii de recreere, irigare etc.).

Aceste măsuri sunt foarte importante pentru asigurarea funcționării întregului ecosistem din segmentul moldovenesc al Nistrului și asigurarea alimentării cu apă potabilă a oamenilor din localitățile pentru care Nistru reprezintă sursa cheie de aprovizionare cu apă potabilă.

A dialogat

Veaceslav BERBECA

Cadrul legal, privind transpunerea Acordului de Asociere, intrat în vigoare în ianuarie 2019

A) LEGILE PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA

Lege nr. 249 din 15.11.2018, pentru modificarea Legii apelor nr. 272/2011, Monitorul Oficial Nr. 1-5 din 04.01.2019

Transpune art. 6 și anexa IV din Directiva 2000/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 octombrie 2000 de stabilire a unui cadru de politică comunitară în domeniul apei

Lege nr. 280 din 29 noiembrie 2018 pentru modificarea unor acte legislative, Monitorul Oficial Nr. 6-12 din 11.01.2019

Transpune inclusiv art. 3 alin. (1) lit. (a), (b) și (d) și art. 7 din Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau de origine etnică

Lege nr. 299 din 30 noiembrie privind măsurile și serviciile destinate copiilor cu comportament deviant, Monitorul Oficial Nr. 1-5 din 04.01.2019

Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova–Uniunea

Europeană în perioada 2017–2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1472 din 30 decembrie 2016 (inclus în capitolul 27 - Cooperarea în domeniul protecției și al promovării drepturilor copilului, responsabili de executarea acțiunii - L1 fiind Ministerul Justiției; Ministerul Economiei și Infrastructurii; Ministerul Sănătății, Muncii, Protecției Sociale; Ministerul Afacerilor Interne; Procuratura Generală; Oficiul Avocatului Poporului)

Ordin nr. 10-S-01 din 16 ianuarie 2019 cu privire la alinierea la măsuri restrictive internaționale ale Uniunii Europene, Monitorul Oficial nr. 24-28 din 25.01.2019

B) ORDINUL MINISTERULUI AFACERILOR EXTERNE ȘI INTEGRĂRII EUROPENE

Alinierea Republicii Moldova la măsurile restrictive internaționale instituite prin:

a) *Decizia Consiliului 2018/1656 din 06.11.2018 de modificare a Deciziei 2017/2074 privind măsuri restrictive având în vedere situația din Venezuela.*

IDIS "Viitorul" reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor în Republica Moldova

www.viitorul.org

Acest buletin informativ apare în cadrul proiectului „Fact Checking of the Association Agreement Implementation” susținut financiar de Ambasada Regatului Țărilor de Jos în România

Kingdom of the Netherlands